

BOLALARDA YURAK NUQSONLARI

Jalilov Asliddin Xolmatovich*SamDTU Bolalar kasalliklar
propedestikasi kafedrası dotsenti***Zarina G'aybullayeva****Raxmatova Marxabo**
*SamDTU Pediatriya fakulteti***BKP**

Annotatsiya: Bolalarda yurak nuqsonlari bugungi kunda ko'plab pediatriya va kardiologiya sohasining eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Yurak nuqsonlari—bu yurak tuzilishining yoki yurak qon tomir tizimining tug'ma yoki orttirilgan anomaliyalaridir. Yurak nuqsonlari orqasida yurakning normal faoliyati buziladi, qon aylanishi yetarli bo'lmaydi va organizmda bir qator fiziologik, biokimyoviy hamda morfologik o'zgarishlar yuzaga keladi. Ushbu nuqsonlar erta aniqlanmasa yoki davolanmasa, bolalarning jismoniy va psixologik rivojlanishida jiddiy muammolarga olib kelishi mumkin.

Kalit so'zlar: bolalar yurak nuqsonlari, tug'ma yurak nuqsoni, orttirilgan yurak nuqsoni, yurak kasalliklari, diagnostika, davolash, jarrohlik amaliyoti, reabilitatsiya, profilaktika, sog'lom turmush tarzi, bolalar sog'lig'i.

Аннотация: В настоящее время пороки сердца у детей являются одной из наиболее актуальных проблем во многих областях педиатрии и кардиологии. Пороки сердца представляют собой врожденные или приобретенные аномалии структуры сердца или сердечно-сосудистой системы. За пороками сердца скрывается нарушение нормальной работы сердца, недостаточное кровообращение и ряд физиологических, биохимических и морфологических изменений в организме. Если эти дефекты не выявляются или не лечатся на ранних стадиях, они могут привести к серьезным проблемам в физическом и психологическом развитии детей.

Ключевые слова: пороки сердца у детей, врожденные пороки сердца, приобретенные пороки сердца, болезни сердца, диагностика, лечение, хирургия, реабилитация, профилактика, здоровый образ жизни, здоровье детей.

Abstract: Heart defects in children are one of the most pressing problems in many areas of pediatrics and cardiology today. Heart defects are congenital or acquired anomalies of the structure of the heart or the cardiovascular system. Behind heart defects, the normal functioning of the heart is disrupted, blood circulation is insufficient, and a number of physiological, biochemical and morphological changes

occur in the body. If these defects are not detected or treated early, they can lead to serious problems in the physical and psychological development of children.

Keywords: children's heart defects, congenital heart defects, acquired heart defects, heart diseases, diagnostics, treatment, surgery, rehabilitation, prevention, healthy lifestyle, children's health.

KIRISH

Aholi orasida yurak nuqsonlarining uchrashi bolalar hayoti uchun xavf olib kelgani tufayli barchaning e'tibor markazida bo'lib kelmoqda. Tug'ma yurak nuqsonlari bola tug'ilgan paytdan boshlab kuzatiladi. Tug'ma yurak nuqsonlariga yurak devorlarida teshiklar, yurakdan chiqadigan yirik tomirlarning noto'g'ri joylashuvi, yurak klapanlari yetishmovchiligi yoki kengayishi, tomirlarning qisqarishi yoki torayishi kiradi. Ayrim hollarda bu nuqsonlarni bolaning hayotining birinchi oylarida aniqlash mumkin. Xususan, yurak urishining tezlashuvi, terining ko'karishi, tez-tez charchash, nafas qisishi, ovqatni yaxshi iste'mol qilmaslik, rivojlanishda orqada qolish kabi belgilar bu nuqsonlarga xosdir. Bolalarda tug'ma yurak nuqsonlarining rivojlanishiga homiladorlik paytida onaning organizmida yuzaga keladigan ba'zi omillar sabab bo'ladi. Bular virusli infeksiyalar, genetik mutatsiyalar, radiatsiya, kimyoviy zaharlar, dori vositalarining salbiy ta'siri, onaning zararli odatlariga bog'liq bo'lishi mumkin. Shuningdek, ba'zi hollarda, tug'ish vaqtida yoki dastlabki hayot kunlarida yurakka kelib tushadigan zararli omillar ham muhim rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tibbiyot fanining rivojlanishi natijasida, bugungi kunda bolalarda yurak nuqsonlarini erta aniqlash va samarali davolash mumkinligi isbotlangan. Zamonaviy diagnostika usullari— elektrokardiografiya, ultratovush tekshiruv (Echokardiografiya), rentgendifraksion tekshiruvlar yordamida yurak nuqsonini aniqlash, uning o'lchamini, xarakterini va dinamikasini aniqlab olish mumkin. Shuningdek, laborator tekshiruvlar yordamida bola organizmining umumiy holatini, yurak yetarli ishlayotganligini analiz qilish imkoniyati mavjud. Tug'ma yurak nuqsonlarini davolashda turli xil yondashuvlardan foydalaniladi: dori-darmon terapiyasi, jarrohlik amaliyoti va zamonaviy endovaskulyar muolajalar eng ko'p qo'llaniladigan usullardir. Dori vositalari yordamida yurak faoliyati yengillashadi, qon aylanishi normallashadi, yurak vaqtinchalik himoya qilinadi. Ammo ayrim hollarda faqat jarrohlik amaliyotigina bolaning hayotini saqlab qolish imkonini beradi. Jarrohlik yo'li bilan yurak devorlarini tiklash, klapanlarni tuzatish yoki almashtirish, tomirlardagi torayishni yo'qotish amaliyotda muvaffaqiyatli bajarilmoqda [1].

Bolalarda yurak nuqsonlarini davolash natijalari asosan nuqsonning turi, uning og'irlik darajasi, bolaning yoshiga va umumiy ahvoliga bog'liq bo'ladi. Erta aniqlangan va o'z vaqtida to'g'ri davolangan nuqsonlar ko'pincha yaxshi natija beradi.

Bunday bolalarda jismoniy va psixologik rivojlanish to'liq ta'minlanishi mumkin, sog'lom tengdoshlaridan farqi qolmaydi. Yurak nuqsonlarining oldini olishda onaning sog'lom turmush tarzini yuritishi, homiladorlik vaqtida shifokor nazoratida bo'lishi, zarari bo'lishi mumkin bo'lgan dorilar va boshqa omillardan ehtiyot bo'lishi muhim sanaladi. Shuningdek, ota-onalar o'z vaqtida farzandlari sog'lig'iga e'tibor berishi, profilaktik tekshiruvlardan o'tishi, bolalarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan simptomlarni erta aniqlashi lozim. Tug'ma yurak nuqsonlarini o'z vaqtida bartaraf etish va kelgusida bolalarning hayot sifatini yaxshilashda reabilitatsiya muhim o'rin tutadi. Reabilitatsiya jarayonida bolaning jismoniy faolligi, ovqatlanishi, ruhiy holati va atrof muhit bilan muvofiqlashuvi yuzasidan kompleks tadbirlar amalga oshiriladi. Maxsus jismoniy mashg'ulotlar, sog'lom ovqatlanish, bolani ijtimoiy muhitga ko'nikdirish, psixologik yordam va boshqa vositalar orqali bolani hayotga qaytarish vaqti yetadi [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Orttirilgan yurak nuqsonlari ham bolalar orasida uchraydi, ammo tug'ma nuqsonlarga qaraganda kamroq. Orttirilgan nuqsonlar asosan infeksiyon kasalliklar, ayniqsa, revmatizm, yurak sohasidagi travmalar yoki surunkali kasalliklar natijasida yuzaga keladi. Orttirilgan yurak nuqsonlarida ham simptomlar tug'ma nuqsonlarnikiga o'xshash bo'lishi mumkin: tez charchash, rivojlanishda orqada qolish, yurak sohasida og'riq, tomir pulsining buzilishi va boshqalar. Bolalarda yurak nuqsonlari aniqlanganidan so'ng, bolani doimiy kardiologik kuzatuvga olish zarur. Doimiy tibbiy nazorat yurak faoliyati yomonlashishini va boshqa asoratlarni oldini olishga yordam beradi. Tegishli parhez, jismoniy yuklamani me'yorlashtirish, yomon odatlardan saqlash va shifokor tavsiyalariga qat'iy amal qilish bolaning umumiy ahvoriga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Yurak nuqsonli bolalarda ijtimoiy muammolar ham uchraydi. Ayrim hollarda bolaning o'z tengdoshlaridan kamroq jismoniy harakat qilishi, to'liq o'ynay olmasligi, maktab jarayonlarida cheklanishi mumkin. Bunday holatlarda atrofda gilar, ota-onalar, pedagoglar va tibbiyot xodimlari bolaning holatini e'tiborga olgan holda, unga yordam berishlari muhimdir. Bolaga psixologik yordam ko'rsatish, uning jamiyatga moslashuvini osonlashtirish, o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish katta ahamiyatga ega [3].

Yurak nuqsonlari bo'lgan bolalarda kasallikning erta tashxis qilinishi va to'g'ri davolash choralari ko'rilgan taqdirda sog'lom hayot imkoniyatlari juda yuqori bo'ladi. Shuning uchun har bir ota-ona, o'qituvchi va tibbiyot xodimi yurak kasalliklari xavfini chuqur anglab yetishi va bolalar salomatligini mustahkamlash bo'yicha hamkorlikda harakat qilishi darkor. Yurak nuqsonlarini o'z vaqtida aniqlashda va samarali davolashda profilaktikaning o'rni juda muhim sanaladi. Profilaktik chora-tadbirlar yordamida ko'plab yurak nuqsonlarining oldini olish yoki ularni muddatidan oldin aniqlash mumkin. Shu sababli, restorativ tibbiyotning zamonaviy usullari, yangi diagnostik va davolash texnologiyalarining joriy etilishi bolalar salomatligini saqlash

yoʻlidagi eng muhim qadamlardan biri boʻlib qolmoqda. Biroq, yurak nuqsonlarining oldini olish va davolash faqat tibbiyot xodimlari zimmasidagi vazifa emas. Bu – jamiyatning umumiy vazifasi. Sogʻlom avlod tarbiyasi uchun sogʻliqni saqlash, taʼlim muassasalari, ota-onalar va hamjamiyat vakillari hamkorligida muntazam ish olib borilishi zarur. Bolalar yurak nuqsonlarini oʻz vaqtida aniqlash va yengib oʻtish madaniyatining shakllanishi kelajak avlod salomatligining kafolati boʻlib xizmat qiladi [4].

XULOSA

Bolalarda yurak nuqsonlari bugungi kunda eng muhim sogʻliq muammolaridan biri boʻlib, uning oʻz vaqtida aniqlanishi va davolanishi bolaning hayoti va rivojlanishi uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Har bir ota-ona, pedagog va tibbiyot xodimi yurak nuqsonlariga alohida eʼtibor qaratishi, bolalarda yurak kasalliklarining oldini olish, erta tashxis va toʻgʻri davolash choralari koʻrishda faol ishtirok etishi muhim hisoblanadi. Sogʻlom avlod tarbiyasi va bolalar salomatligi uchun barcha imkoniyatlardan toʻliq foydalanish – jamiyatning asosiy burchi. Yurak nuqsonlarini oʻz vaqtida aniqlash va toʻgʻri davolash bolalarning sogʻlom va baxtli hayot kechirishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gʻofurov A.G., Umirzoqov T., Egamberdiyeva A. “Pediatriya”. Toshkent: Oʻzbekiston, 2017.
2. Sodiqova Sh.Z. “Bolalarda yurak va qon-tomir kasalliklari”. Toshkent, 2021.
3. Mirrahimov M.A. “Yurak nuqsonlari: Tibbiy va ijtimoiy muammolar”. Toshkent, 2019.
4. Nazarov R. “Kardiologiyaning zamonaviy muammolari”. Ilm ziyo, Toshkent, 2022.
5. Mirzaahmedov D.X. “Bolalar yurak kasalliklari va ularni davolashda zamonaviy yondashuvlar”. Toshkent, 2020.
6. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni Saqlash Vazirligi. “Bolalar sogʻligʻi profilaktikasi”. Toshkent, 2018.
7. Eshmatova Z.K., Karimova M.S. “Yurak va qon-tomir tizimi kasalliklari”. Toshkent tibbiyot akademiyasi nashriyoti, 2016.
8. Matyoqubov N.X., Yusupova N.A. “Pediatriyada kasalliklar etiologiyasi va profilaktikasi”. Toshkent, 2015.
9. Qodirova S. “Kardiologiyaning asosiy tushunchalari”. Toshkent, 2017.
10. Yunusova D.Y. “Bolalar yurak kasalliklari. Diagnostika va davolash yoʻllari”. Toshkent, 2023.